

Samenvatting en conclusies Monitor Economisch Programma Zuid-Limburg 2016.

Conclusies

De Zuid-Limburgse economie lijkt op stoom te komen met een groei van de regionale economie (Bruto Regionaal Product) die in 2015 2,5 keer zo groot was als voor Nederland als geheel (respectievelijk 5,4% en 2% groei). Ook andere outcome-effecten ontwikkelen zich gunstig,

- het aantal banen na jaren van krimp weer toegenomen (+2.000 in 2016)
- is de werkloosheid gedaald (van 7,5% in 2014 naar 6,5% in 2016) en daarmee op Nederlands niveau.
- de bevolkingskrimp in Zuid-Limburg vlakke iets af (van een krimp van -0,4% naar -0,2%). Dit werd vooral veroorzaakt door een groei van het buitenlands migratiesaldo (+ 2.000 t.o.v. een jaar eerder).

De sectoren die er in Zuid-Limburg uitspringen zijn de chemiesector, life sciences & health en de overige maakindustrie. De regionale toegevoegde waarde van deze drie sectoren nam tussen 2008 en 2014 toe met 10% in de overige maakindustrie, 12% in de chemie en maar liefst 32% in life sciences & health. Met name life sciences & health en chemie zijn meer gaan bijdragen de afgelopen jaren (respectievelijk +1,3 en +3,1%-punt). De andere Zuid-Limburgse topsectoren zijn over de periode 2008-2014 ook relatief meer gaan bijdragen, maar hier is de groei minder groot. In totaal is het aandeel van de Zuid-Limburgse topsectoren binnen het BRP toegenomen van 46% naar 52,5%. De verhouding in bijdrage van het mkb en het grootbedrijf is tussen 2008 en 2014 ook wat veranderd, het grootbedrijf is relatief meer bij gaan dragen. In 2008 droeg het mkb 47,1% bij, in 2014 was dit 44,2%. In de innovatieve sectoren chemie en life sciences & health is het aandeel van het mkb in de toegevoegde waarde juist toegenomen.

De jaarlijkse gemiddelde groei in arbeidsproductiviteit was in de overige maakindustrie, de chemie en life sciences & health ook stevig, met resp. 3,3%, 4,3% en 4,1%. Ook in de crisisjaren zette deze groei door, maar dit ging gepaard met een afname van de werkgelegenheid in de twee eerstgenoemde sectoren. Hiermee is de internationale concurrentiepositie van de sector in Zuid-Limburg versterkt. De afgelopen jaren is de wereldhandel weer aangetrokken en naar verwachting zal deze nog verder aantrekken, wat betekent dat deze sectoren daar volop van kunnen profiteren. Uiteindelijk zal dit naar verwachting ook weer leiden tot groei in werkgelegenheid. Een ontwikkeling die al zichtbaar is in de life sciences & health sector waar de sterke stijging van de arbeidsproductiviteit hand in hand ging met een groei in werkgelegenheid. In de sectoren ICT, leisure en logistiek groeide de arbeidsproductiviteit minder hard met gemiddeld resp. 1,6%, 0,4% en 0,9% per jaar. De werkgelegenheid in de sectoren logistiek en leisure groeide echter wel met gemiddeld 1,2% en 0,4% per jaar.

Er zijn duidelijke aanwijzingen dat het gewenste vliegwiel op gang begint te komen. Als dit vliegwiel op gang blijft en de economische groei zet door en de investeringen van alle dragende partijen in de regionale economie worden gehandhaafd dan blijft de ambitie van gezamenlijke LED partners van € 28,2 mld. BRP (i.e. € 8,5 miljard groei en 17.000 extra banen) realistisch. Voor het realiseren van deze ambitie is het echter essentieel om de structuurversterking van de Zuid Limburgse economie met kracht door te zetten.

De voorspoedige ontwikkeling van de Zuid-Limburgse economie wordt gedragen door veel partijen. Denk daarbij o.a. aan:

- Drie campussen zijn opgezet in Zuid-Limburg en/of doorontwikkeld en Brightlands campusorganisaties zijn actief.
- Binnen het Kennis-as programma zijn toonaangevende onderzoeksinstituten opgezet.

- VDL Nedcar heeft een doorstart gemaakt en de werkgelegenheid is daar inmiddels verdrievoudigd.

Een toekomstbestendige economische ontwikkeling steunt op 4 samenhangende pijlers, de opbouw van een strategische kennispositie, de vertaling daarvan naar business, een aansluitende arbeidsmarkt en een goed vestigingsklimaat. In moderne termen gaat het om het opzetten en onderhouden van een sluitend regionaal ecosysteem in de economische sectoren. Daarin zijn in Zuid-Limburg grote stappen gezet.

Complementair aan de ontwikkeling van de campussen en het grootbedrijfsleven (zoals VDL) zijn door of via LED projecten aangejaagd. Het gaat om ruim 80 projecten (zowel aansluitend op de grote projecten en programma's of kleinere zelfstandige projecten die wel bijdragen aan de macrodoelstellingen van de partijen in Zuid-Limburg) die door ondernemers, kennisinstellingen en/of overheden worden uitgevoerd.

Deze projecten worden door LED gefaciliteerd door een financiële bijdrage, het inbrengen van kennis en monitoring. De resultaten hiervan zijn tot toe:

- Naar schatting wordt nu al € 60 mln. bijgedragen aan het BRP van Zuid-Limburg. Afgaande op projectprognoses zal dit oplopen naar tussen de € 400 mln. en € 1 mld. extra BRP;
- Circa 215 additionele FTE zijn nu al gerealiseerd (prognose bij voortzetting aanpak: 3.300);
- Ca. 100 opleidingen / opleidingsmodules / stageplaatsen ontwikkeld;
- Meer dan 700 bedrijven zijn betrokken bij de projecten (zowel mkb'ers, start-ups en grootbedrijf);
- Ruim 100 nieuwe toepassingen, producten of diensten ontwikkeld;
- De samenwerking met het Brainport Network op het niveau van Zuidoost Nederland is versterkt. LED als triple helix platform wordt door de Provincie ook nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkeling van de nieuwe EU-programma's voor Zuid-Nederland.

Aanbevelingen

Toch is de regio er nog niet: de arbeidsparticipatie is lager dan het landelijk gemiddelde en het aantal startende ondernemers ligt onder het landelijk gemiddelde. De arbeidsmarkt en het innovatief vermogen van het mkb in de regio blijven aandachtspunten voor Zuid-Limburg.

- Achterblijvende arbeidsparticipatie: (het aandeel van de potentiële beroepsbevolking dat wil werken of werk heeft), deze bedraagt 65,2% tegenover 70,2% landelijk.
- Een ander belangrijk aandachtspunt is dat sprake is van een mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt (zo is 45% van de werklozen middelbaar opgeleid, maar is bijna 50% van de aangeboden vacatures op laag niveau).
- Ook ondernemerschap en innovatie bij mkb'ers loopt achter op de rest van Nederland. Zo is het aantal startende bedrijven landelijk ca. 1,1% per jaar van de totale bedrijvigheid, in Zuid-Limburg is dit jaarlijks slechts 0,6%. Ook het aantal ZZP'ers ligt een stuk lager, namelijk 48 per 1.000 inwoners gemiddeld in Nederland tegenover 37 per 1.000 inwoners in Zuid-Limburg.
- Schaal van de regio. Het loont de moeite om meer te investeren in agglomeratievorming met het omliggend stedelijk gebied in de Euregio (Luik, Hasselt en Aachen) Agglomeraties putten kracht uit een veel grotere arbeidsmarkt, meer creativiteit en innovatiekracht en een grotere diversiteit aan bedrijvigheid binnen gerelateerde sectoren (related variety). Het CPB heeft berekend (op basis van marktpotentieel) dat bij het wegvallen van grensbarrières, agglomeratievoordelen stevig kunnen oplopen voor Zuid-Limburg. Een toename van het arbeidsaanbod van tussen de 1.900 en 5.300 personen, een toename van het aantal banen van tussen de 2.400 en 6.600 en een toename van het BRP tussen de € 250 mln. en € 710 mln.

Tot slot.

Belangrijk in deze fase is dan ook het verwachtingsmanagement in relatie tot de ambities en alle stakeholders voldoende meenemen in het transformatiedenken. Het zou zonde zijn de handdoek in de ring te gooien, omdat het idee leeft dat de regio nog niet op het lineaire groeipad voor de ambitie zit. Daarmee bestaat het risico dat het kind met het badwater wordt weggegooid. Juist nu is het belangrijk te laten zien dat de goede dingen worden gedaan om te accelereren en dat er een stevig fundament is gelegd om de gezamenlijke aanpak nu met kracht door te zetten.